

Konjunkturläget kvartal 3, 2024

Det råder fortsatt lågkonjunktur i Sverige och det förväntas även göra så under 2025. Under det första kvartalet innevarande år fanns tecken på viss förbättring, men därefter har återhämtningen avstannat. I skrivande stund ökar såväl konkurser som arbetslöshet något, samtidigt som det inom vissa branscher råder arbetskraftsbrist. Det finns ett antal orosmoln som gör det svårt att sja om den närmsta framtiden. Orosmoln som i betydande utsträckning förklaras av osäkerhet och konflikter i omvärlden. De geopolitiska spänningarna består inte enbart av väpnade konflikter utan även på handelsområdet är läget besvärligt. Utgången av presidentvalet i USA har bidragit ytterligare till osäkerheten, då den tillträdande presidenten har flaggat för införande av höga tullar vilket riskerar generera ett handelskrig som kan hämma återhämtningen i de europeiska ekonomierna. Ytterligare en hämmande faktor anses vara ränteläget, som har menlig inverkan på den inhemska efterfrågan, och ekonomer efterlyser löpande sänkningar från Riksbankens sida. Med detta sagt har penningpolitikens räntedel fungerat och inflationen har tryckts tillbaka under året. Eftersom inflationen nu är nere på acceptabla nivåer har en dubbelsänkning av styrräntan genomförts i början av november och Riksbanken har flaggat för att ytterligare sänkningar kan genomföras under återstoden av 2024. Konjunkturinstitutets prognos för svensk BNP-tillväxt har satts till cirka 2,0 procent för 2025 och ett något bättre konjunkturläge väntas under 2026, även om osäkerheten som sagt är betydande.

Konfidensindikatorn och **Barometerindikatorn** är tagna från *Konjunkturbarometern*, en enkätundersökning till företag och hushåll som utförs varje månad av Konjunkturinstitutet.

Konfidensindikatorn är en sammanvägning av företagens svar på frågor om bland annat orderstock, försäljningsvolym, nulägesomdöme och förväntningar.

Barometerindikatorn sammanfattar konfidensindikatorerna för näringsliv och hushåll och tas fram enbart på riksnivån. Syftet är att fånga stämningläget i den svenska ekonomin.

Värden över 100 respektive 110 motsvarar en starkare respektive mycket starkare ekonomi än normalt. Värden under 100 respektive under 90 visar en svagare respektive mycket svagare ekonomi än normalt.

Inflationen

Inflation innebär att priserna stiger och att konsumenter kan köpa färre varor och tjänster för en given summa pengar. (Motsatsen till inflation är deflation som innebär att priserna sjunker.) Inflationen mäts på basis av förändringar av konsumentpriserna under en tolv månadersperiod. (Om inflationen är 4 procent innebär det alltså att konsumentpriserna är 4 procent högre än de var för 12 månader sedan.) Förändringen av konsumentpriser sammanställs av SCB månatligen och sammanfattas i ett räntejusterat Konsumentprisindex (KPIF). KPIF baseras inte på samtliga varor och tjänster vi konsumerar utan SCB gör ett urval av s.k. representantvaror, vilket är en typ av varukorg som konsumeras frekvent i svensk ekonomi. De olika varorna i varukorgen viktas för att avspegla hur stor del av vår konsumtion de utgör.

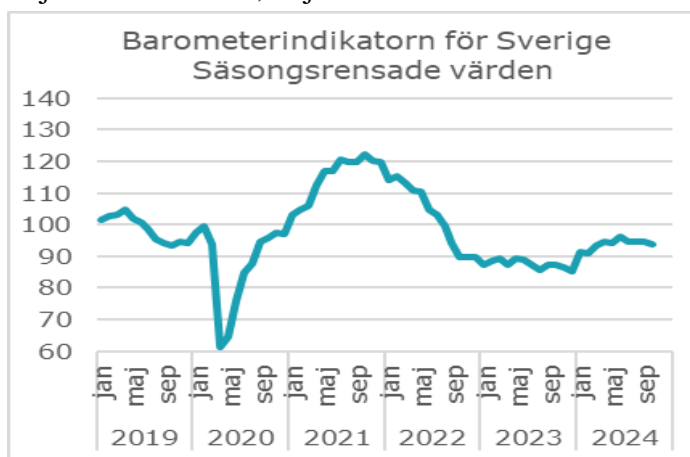
Sveriges inflationsmål är 2 procent och sätts av Riksbanken. Sett till åren från finanskrisen 2008 till pandemiåret 2020 var inflationstakten låg och Riksbanken bedrev därför en expansiv penningpolitik i syfte att uppnå inflationsmålet. Under coronakrisen 2020 föll inflationen och låg nära noll, för att sedan återhämta sig i början av 2021. Under hösten 2021 och vintermånaderna 2021/2022 ökade inflationen kraftigt, vilket bl.a. drevs på av ökade bränsle- och energipriser och dess inverkan på de samlade produktionskostnaderna i svensk och europeisk ekonomi. Utvecklingen fortsatte sedan i samma riktning under resterande delen av 2022 samt årets första månader 2023. Därefter har dock inflationstakten bromsat in och KPIF uppgick i oktober 2024 till 1,5 procent, vilket alltså är något lägre än Riksbankens inflationsmål. Det finns all anledning att bevaka inflationstakten, eftersom kraftiga prisökningar minskar hushållens köpkraft och risken för krav på kompensation i lönebildningen är stor. Kompensationskrav som riskerar att ge ett än högre inflationstryck, förmedlat genom en s.k. löne-pris-spiral, om de tillgodoses av arbetsgivarsidan.

Konjunkturläget

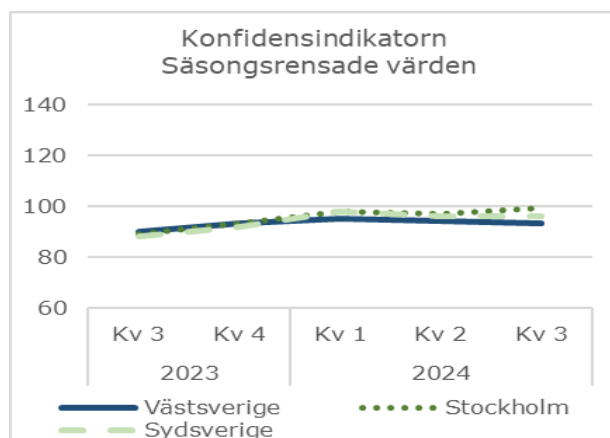
Det aktuella konjunkturläget avspeglar sig i den av KI framtagna barometerindikatorn, vilken baseras på svar från företag och hushåll. Hänsyn tas till faktorer som orderstock, försäljning, nulägesbedömning och framtidsutsikter. (Ett värde över 100 indikerar att konjunkturen är starkare än normalt, medan ett värde under 100 visar det motsatta.)

Barometerindikatorn föll kraftigt under våren 2020 p.g.a pandemin, varefter den successivt återhämtade sig. Under sommar och tidig höst 2020 förbättrades således läget något, vilket KI såg som ett tecken på att efterfrågan och produktion så sakteliga återhämtade sig. Följden blev en rekyl i barometerindikatorn. Under den senare delen av hösten 2020 ökade återigen smittspridningen och nya restriktioner infördes som en följd därav. Detta avspeglade sig i barometerindikatorn som minskade i övergången mellan november/december. Redan under årets första månader 2021 stärktes dock läget något och under våren

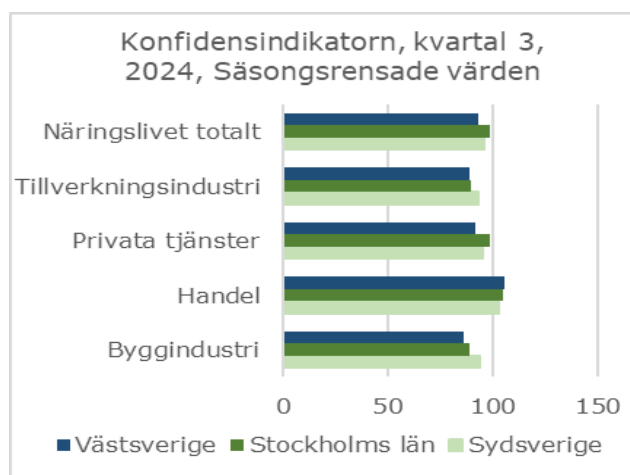
samt sommaren förbättrades konjunkturläget ytterligare. Under hösten 2021 stabiliserades så konjunkturläget efter en längre uppgångsperiod. Under vintern 2021/2022 försämrades konjunkturläget något av anledningar som nämns i ingressen. Konjunkturläget fluktuerade sedan under det första och andra kvartalet 2022 även om trenden var vikande och den negativa trenden fortsatte under sommar och höst 2022 samt vintern 2022/2023. Under våren och sommaren 2023 planade dock konjunkturläget planat ut för att sedan så sakteliga vända uppåt. I april månad 2024 uppvisade barometerindikatorn ett värde på 95, vilket kan jämföras med 87,4 tolv månader tidigare. Under sommaren och hösten 2024 har återhämtningen avstannat och i oktober månad var värdet för barometerindikatorn 93,6, vilket kan jämföras med 96,1 i juni månad.

Regional konjunkturstatistik publiceras kvartalsvis och baseras på konfidensindikatorn (se faktaruta) för Stockholm (Stockholms län), Sydsverige (Blekinge och Skåne län) och Västsverige (Hallands och Västra Götalands län). Samtliga tre storstadsregioner upplevde en kraftig tillbakagång under pandemin följt av en kraftig rekyl när pandemirestriktionerna hävdades. Detta förvånade delvis ekonomer, då svensk ekonomis anpassnings- och återhämtningsförmåga var mycket god såväl under som efter pandemin. Redan under hösten 2021 syntes tecken på en konjunkturinbromsning i de tre storstadsregionerna och denna utveckling fortsatte, samt eskalerade, under 2022. Under det första kvartalet 2023 avtog dock konjunkturinbromsningen och den planade i stället ut på en låg nivå. Denna utveckling fortgick även under det andra kvartalet 2023 sakteliga vända uppåt under det fjärde kvartalet förra året samt första kvartalet 2024. Under innevarande års andra och tredje kvartal har dock återhämtningen avstannat i Skåne samt Västra Götaland, där en viss tillbakagång kan skönjas, medan Stockholm ser en mer positiv utveckling.

Den nuvarande lågkonjunkturen har slagit särskilt hårt mot delar av näringslivet då hushållen prioriterar det nödvändiga som mat och boende, medan sällanköpshandeln och privat service bortprioriteras när reallönerna urholkas. Även byggindustrin och tillverkningsindustrin har drabbats av lågkonjunkturen, till följd av ränteläget, ökade kostnader och minskad efterfrågan. För västsvensk del är industrikonjunkturen oerhört betydelsefull, då en betydande andel av de större industrieföretagen förlagt sin verksamhet till just Västsvrige. Därtill planeras i skrivande stund ett antal större etableringar i landets västra delar och mycket talar för att den industriella expansionen kommer att fortgå under en överskådlig framtid. Det besvärliga läget för Nortvolt har dock skapat vissa farhågor gällande den gröna industrialiseringsvägen och det finns all anledning att noga följa utvecklingen kommande månader.

Arbetsmarknadsläget

Trots lågkonjunkturen upplever Sverige ett förvånansvärt gott arbetsmarknadsläge, även om det ökade antalet konkurser har en negativ inverkan på arbetslösheten. I mitten av oktober 2024 uppgick den öppna arbetslösheten i Västra Götaland till 6,4 procent, vilket kan jämföras med 5,6 procent samma månad föregående år. Trots att svensk ekonomi befinner sig i en lågkonjunktur upprätthålls således en fortsatt förhållandevis hög sysselsättningsgrad, vilket

huvudsakligen förklaras av en utbredd arbetskraftsbrist. Under 2024 har dock arbetslösheten ökat och det tar sannolikt ett par år innan arbetsmarknaden till fullo har återhämtat sig enligt instanser som KI och regering.

Förutom den ökade arbetslöshet som betingas av lågkonjunkturen varnar berörda myndigheter för att en stor grupp unga vuxna samt utrikes födda har fastnat i långtidsarbetslöshet. Detta beror i huvudsak på att de saknar en för svensk arbetsmarknad adekvat kompetens. Återhämtningen på arbetsmarknadsområdet styrs alltså inte enbart av konjunkturläget utan matchningen mellan arbetsmarknadens utbuds- respektive efterfrågesida är också betydelsefull. Det krävs ett långsiktigt arbete för att bättre matcha de långtidsarbetslösa med vakanserna på arbetsmarknaden. Om detta ej lyckas finns en överhängande risk att Sverige står inför en sektor- och branschöverskridande arbetskraftsbrist när konjunkturläget vänder uppåt.

